

Asia

Komission tiedonanto: 2030 digitaalinen kompassi: eurooppalainen lähestymistapa digitaalista vuosikymmentä varten

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Vuoden 2020 lokakuussa Eurooppa-neuvosto pyysi komissiota julkaisemaan tiedonannon niin kutsutusta digitaalisesta kompassista, joka asettaisi konkreettisia digitavoitteita Euroopan unionille vuoteen 2030. Komissio julkaisi tiedonannon COM(2021) 118 final 9.3.2021.

Tämän hetkisen tiedon mukaan Portugalin puheenjohtajakaudella ei tulla laatimaan tiedonannosta neuvoston päätelmiä.

Tiedonannossa komissio kertoo julkaisevansa jatkotoimena EU:n neuvoston ja Euroopan parlamentin käsittelyyn tuotavat ehdotukset digipolitiikkaohjelmasta sekä instituutioiden välisestä yhteisestä julkilausumasta koskien digitaalisia periaatteita.

Tarkemmat kannat tiedonannon perusteella mahdollisesti tehtäviin yksittäisiin toimenpiteisiin ja lainsäädäntöehdotuksiin sekä niihin liittyviin rahoituskysymyksiin muodostetaan niiden antamisen yhteydessä.

Suomen kanta

Yleistä:

Digitaalista murrosta ja siihen vastaavia keskeisiä toimia on tarkasteltava yhteiskunnan läpileikkaavana, integroituna kokonaisuutena ja Euroopan teollisuuden keskeisenä kilpailukykytekijänä sekä myös väestön hyvinvoinnin perustekijänä (E 24/2020 vp). Euroopan teknologinen kilpailukyky perustuu digitaaliselle kehitykselle, innovaatioille, osaamiselle ja toimiville sisämarkkinoille.

Suomi pitää siten hyvänä, että komissio tarkastelee digitalisaatiota horisontaalasti ja, että digitaaliselle kehitykselle asetetaan kunnianhimoisia tavoitteita. Tavoitteiden tulee kuitenkin olla riittävän joustavia, jotta niissä voidaan huomioida tulevaisuuden teknologiakehitys ja digitaalisten teknologioiden nopea leviäminen.

Kaikessa digitaalisessa kehityksessä pitää huolehtia perusoikeuksien toteutumisesta. Uusien palveluiden ja toimintamallien tulee olla tietoturvallisia, kunnioittaa kuluttajansuojaa sekä olla EU:n tietosuojasääntelyn mukaisia. Lisäksi digitaalisessa kehityksessä on huomioitava laajasti myös muut turvallisuuteen liittyvät kysymykset.

Suomi pitää hyvänä komission ihmiskeskeistä lähestymistapaa kehitettäessä eurooppalaista datataloutta ja edistettäessä innovaatioita tukemalla datan hajautettua jakamista, joka kunnioittaa yhteisiä eurooppalaisia arvoja, perusoikeuksia, avoimuutta ja luottamusta. Datan tuottajilla eli yrityksillä ja henkilöillä, joiden toiminta tuottaa tietoja, tulee olla sekä todellinen mahdollisuus että keinot näiden tietojen käyttöön ja jakamiseen.

Suomi tukee komission tavoitetta luoda digitaalista kansalaisuutta koskevat periaatteet, sillä niillä konkretisoidaan eurooppalaista mallia datatalouteen. Suomi pitää hyvänä, että tiedonannossa on asetettu tavoitteeksi kaikkien yhdenvertainen osallistaminen digitaaliseen muutokseen. Paikkariippumaton lähestymistapa tähän on kannatettava. Erityistä huomioita tulee kiinnittää kansalaisiin, joiden digitaaliset valmiudet ovat muita heikkommat.

Toimivat sisämarkkinat ovat edellytys sille, että yritykset ja kansalaiset voivat hyödyntää uusien teknologioiden ja palveluiden tarjoamia mahdollisuuksia. Suomi tukee komission pyrkimyksiä varmistaa nykyisten sisämarkkinasääntöjen tehokas toimeen- ja täytäntöönpano.

Suomi pitää hyvänä, että tiedonannossa on huomioitu, että digitalisaation edistyminen voi merkittävästi myötävaikuttaa Euroopan uuden kasvustrategian, Green Deal – strategian tavoitteiden toteutumiseen. Jatkotyössä tätä yhteyttä on tuotava esiin entistä selkeämmin. Digitaalista infrastruktuuria ja teknologioita on kehitettävä energia- ja materiaalihokkaammiksi. Myös ruokaketjun digitalisaation tuomiin mahdollisuuksiin tulisi kiinnittää huomiota.

Digitaalisesti osaava väestö ja pitkälle koulutetut digitaalialan ammattilaiset

Suomi yhtyy komission näkemykseen siitä, että digitaaliset taidot ja osaaminen ovat edellytys menestykselle Euroopan digitaaliselle tulevaisuudelle. Yhteiskunnan digitalisaatio edellyttää kykyä hyödyntää tietoa, tuottaa toimintavarmoja ja luotettavia palveluita sekä käyttää monipuolista osaamista. Suomi kannattaa komission esittämää 80% tavoitetta digitaalisten perustaitojen osalta ja tukee tavoitetta lisätä IT-asiiantuntijoiden määrää sekä edistää asiiantuntijoiden tasapainoista sukupuolijakaumaa. Myös muuta digitalisaatioon ja sen kehittämiseen liittyvää jatkuvaa oppimista tulee kuitenkin edistää, sillä tulevaisuudessa tarvitaan yhä enemmän hybridiosaamista, jossa yhdistyy digitaaliset taidot, osaaminen sekä alakohtainen tuntemus.

Suojatut, suorituskykyiset ja kestävät digitaaliset infrastruktuurit

EU:n tulee edistää tasapuolisia toimintamahdollisuuksia markkinoilla teknologisesti neutraalilla tavalla rajaamatta yksittäisten yritysten valintoja tai palveluntarjontaa (E 24/2020 vp).

Datatalouden perusinfrastruktuuria on perinteisen ICT-infrastruktuurin lisäksi sen sovellus- ja palvelukerros. Fyysinen infrastruktuuri synnyttää talouskasvua, kun se yhdistyy ns. pehmeään infrastruktuuriin eli inhimilliseen pääomaan ja innovaatioihin. Niitä koskevissa toimissa on otettava huomioon saumattoman tiedon liikkumisen edellyttämän yhteentoimivuuden ja yleiskäyttöisyyden kaltaiset perusperiaatteet.

Jatkotyössä tulee kiinnittää huomiota siihen, että infrastruktuureja (kuten verkot) voidaan kehittää pysyväisluontoisina ratkaisuin, kun taas teknologisten kyvykkyyksien (kuten pilvilaskenta ja mikroelektrooniikka) kehittämisessä keskiössä on uudistuminen ja innovatiivisuus.

Lisäksi tulee huomioida, että datan jakamiseen liittyvillä aineettomilla oikeuksilla (IPR) ja niitä koskevat datalla on tärkeä rooli datatalouden tehokkaassa toteutumisessa.

Suomi näkee, että eurooppalaisten pilvipalvelutuottajien määrää tulisi pyrkiä kasvattamaan ja EU-lainsäädännöllä tulisi luoda liiketoiminnan uudistumista tukeva ympäristö eurooppalaiselle pilviekosysteemille.

Suomi tukee puolijohdeteknologiaan liittyvän kapasiteetin vahvistamista Euroopassa, mutta korostaa, että valmistuksen sijaan tarkoituksenmukaisempaa olisi vahvistaa suunnitteluosaamista ja asettaa tätä koskeva tavoite. Lisäksi tavoitetta 10 000:sta reunalaskennan solmupisteestä (edge node) on arvioitava huolellisesti ja selvittää siihen liittyviä teknologisia ja liiketoiminnallisia kysymyksiä. Kvanttitietokoneen kehittäminen 2025 mennessä on kannatettava tavoite. Suomella on valmiudet edesauttaa sen saavuttamista.

Suomi pitää hyvänä, että tiedonannossa esitetään kunnianhimoisten laajakaistatavoitteiden asettamista vuodelle 2030. Tavoitteet on kuitenkin asetettava teknologianeutraalisti ja lähtökohtana tulee olla yhteyksien markkinaehtoinen rakentaminen. Alueilla, joille yhteydet eivät markkinaehtoisesti rakennu, voidaan hyödyntää asiaankuuluvia EU- ja kansallista rahoitusta.

Suomi suhtautuu kriittisesti datan globaalia liikkuvuutta rajoittaviin pyrkimyksiin ja ajaa perusteettomien sijaintirajoitusten poistamista. Tästä periaatteesta voidaan tarvittaessa poiketa yleisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Julkisten palveluiden digitalisaatio

Hallinnon avoimuuden vahvistaminen on tärkeää. Julkisten palvelujen kehittäminen digitaalisia teknologioita hyödyntäen tulee olla ihmiskeskeistä hallintokeskeisyyden sijaan. Digitaaliset julkiset palvelut tulisi olla käytettävissä myös rajat ylittävästi. Tiedonannossa esitetty konsepti ”hallinto alustana” (Government as a Platform) on kannatettava, koska se edistää julkisten digitaalisten palveluiden luomista esimerkiksi datan käsittelyä ja tekoälyä hyödyntäen. Hallinnon yhteentoimivuutta tulee edistää kaikilla julkisen hallinnon tasoilla ja julkisissa palveluissa.

Datan tehokas ja innovatiivinen hyödyntäminen luovat suuria mahdollisuuksia digitalisaatiolle, minkä vuoksi datan hyödyntämisen tulisi korostua digitaalista vuosikymmentä koskevissa jatkotoimissa. Julkiset ja yksityiset palvelut hyödyntävät usein samaa dataa. Siksi näiden sektorien toimet esimerkiksi tiedon hyödyntämisen suhteen on sovitettava yhteen.

Suomi pitää kannatettavana tavoitetta, että kaikkien keskeisten julkisten palvelujen on oltava saatavilla verkossa. Suomi suhtautuu kuitenkin varauksellisesti sähköisen äänestämisen edistämiseen.

Suomi pitää tärkeänä luoda puitteet yhteiselle, yhteentoimivalle ja ihmiskeskeiselle eurooppalaisen digitaalisen identiteetin toimintamallille huomioiden myös tunnistusvälineen yhdenvertainen saatavuus.

Yritysten digitalisaatio

Euroopan teknologinen kilpailukyky on digitaalisen vuosikymmenen edellytys. Innovatiiviset teknologiat, kuten tekoäly, kvanttitekniikka ja 5G ja 6G –teknologiat mahdollistavat kestävä kasvun, liiketoiminnan ja arvonluonnin uudistumisen ja edistävät digitaalista vihreää siirtymää.

Suomi tukee komission näkemystä siitä, että erityisesti pk-yrityksiä tulee tukea digitaalisessa siirtymässä ja datatalouteen siirtymisessä. Hyvin hallittuna digitalisaatio voi vähentää työperäisiä riskejä ja luoda uusia mahdollisuuksia parantaa työoloja. Tavoitasetannassa olisi suotavaa huomioida myös digitaalisesti edistyneiden pk-yritysten määrän merkittävä kasvattaminen. Pk-yritysten osaamistarpeiden kehittämisessä tulee keskittyä sekä perustaitojen takaamiseen, että huippuosaamiseen ja liiketoiminnan uudistamiseen. Suomi tukee komission tavoitetta lisätä nopeasti kasvaneiden yritysten (yksisarvisten) määrää, mutta näkee, että tavoitetaso tulisi olla korkeampi kuin komission esittämä määrän kaksinkertaistaminen.

Suomi korostaa, että digitaalista siirtymää tulee edistää kokonaisvaltaisilla investoinneilla digitaalisen siirtymän mahdollistavaan innovatiiviseen teknologiaan ja osaamiseen. Suomi tukee komission näkemystä, että erityistä huomiota olisi kiinnitettävä läpimurtoinnovaatioiden luomiseen, sekä vahvistaa investointeja uusien yritysten kasvun rahoittamiseksi.

Hallinto

Suomi näkee, että komission ehdottama seurantamekanismi voisi tukea EU:n digitavoitteiden saavuttamista. Samalla tulee painottaa toimien vaikuttavuutta ja sektorit ylittävää yhteen toimivuutta. Suomi kannattaa EU:n ohjelmien ja politiikka-alojen välisen koordinoinnin ja synergioiden lisäämistä.

Komissio tuo esille rajat ylittävien hankkeiden roolin elpymissuunnitelmissa. Suomi katsoo, että yhteishankkeet voivat kasvattaa EU-tason lisäarvoa sekä vauhdittaa kasvua ja kilpailukykyä. Tällöin tulee kuitenkin varmistaa hankkeiden läpinäkyvyys sekä tasavertaiset osallistumismahdollisuudet. Yhteishankkeiden rahoitukseen liittyviä yksityiskohtia voi kuitenkin olla tarpeen arvioida vielä erikseen. Kannatettavia hankkeita voivat olla esimerkiksi data-avaruuksien, datainfrastruktuurin sekä testaus- ja kehitysympäristöjen kehittäminen datalle ja tekoälylle mukaan lukien vihreää siirtymää tukevat hankkeet.

EU:n ulkosuhteet ja tiedonannon kansainvälinen ulottuvuus

Suomi tukee digitaalisen teeman vahvistamista EU:n ulkosuhteissa ja pitää tiedonannon lähestymistapaa EU:n vahvuuksien ja osaamisen hyödyntämiseksi digitaalisissa kumppanuuksissa hyvänä. Suomi toivoo, että komission ja ulkosuhdehallinnon kapasiteettia hyödynnetään täysimääräisesti EU:n globaalin vaikutusvallan vahvistamiseksi teknologiakysymyksissä. EU-delegaatioiden roolin tulee tässä olla keskeinen ja EU:n läsnäolon vahvistaminen teknologiakeskittymisissä kuten Piilaakso on tärkeää. Koordinaation parantamiseksi EU:n tulisi nimittää myös erityinen teknologialähettiläs.

Suomi tukee tiedonannon lähtökohtia avoimen digitaalisen talouden edistämiseksi ja digitaalisen kaupan globaalien sääntöjen kehittämiseksi kauppasopimusten kautta.

Suomi pitää tärkeänä, että EU tekee aktiivista yhteistyötä saman mielisten maiden kanssa sen varmistamiseksi, että globaalin digitaalisen maailman säännöt vastaavat arvopohjaamme. On myös tärkeää varmistaa, että EU:n sisämarkkinoilla tehtävän sääntelyn vaikutukset kansainväliseen kauppaan ja EU:n ulkosuhteita koskeviin tavoitteisiin analysoidaan järjestelmällisesti.

Suomi pitää hyvänä, että tiedonanto nostaa selkeästi esille transatlanttisen yhteistyön ja tukee ehdotusta EU:n ja Yhdysvaltojen kauppa- ja teknologianeuvoston perustamisesta. On tärkeää, että EU ja Yhdysvallat pyrkivät luomaan yhteisiä standardeja ja tekevät molempia osapuolia hyödyttävää yhteistyötä tutkimuksessa, standardoinnissa, digitaalisen kaupan ja kyberturvallisuuden edistämisessä. Myös komission tavoitteleva saman mielisten kumppaneiden koalition muodostaminen on kannatettava ajatus.

Suomi tukee digitaalisten kumppanuuksien ja monenkeskisen yhteistyön sisällyttämistä tiedonantoon ja toivoo kumppanuuksia koskevan työkalupakin nopeaa jatkokehittämistä. Pyrkimysten tehostaa digitaalisia sisämarkkinoita ja kehittää digitaalista sääntelyä EU-tasolla tulee olla yhteensopivia EU:n globaalien tavoitteiden ja sitoumusten kanssa. EU:n tulee profiloitua entistä vahvempana monenkeskisenä vaikuttajana digitaalisen yhteistyön saralla esimerkiksi YK-järjestelmän piirissä.

Pääasiallinen sisältö

Digitaalinen siirtymä Euroopan kriisisinsietokyvyn edistämiseksi

Komissio tuo esiin, että COVID-19 pandemia on vaikuttanut merkittävästi Euroopan digitaalisen kehitykseen. Pandemia on tuonut esiin murrosteknologioiden mahdollisuudet, mutta samalla myös paljastanut digitaalisen ympäristömme haavoittuvuudet, kuten riippuvuuden Euroopan ulkopuolella kehitetyistä teknologioista sekä disinformaation vaikutukset demokraattisille yhteiskunnille.

Komissio näkee, että Euroopan on rakennettava tulevaisuuttaan omien vahvuksiensa varaan. Näitä ovat komission mukaan avoimet ja kilpailukykyiset sisämarkkinat, vahvat, eurooppalaisiin arvioihin perustuvat säännöt, itsevarmana pelaajana toimiminen reilussa ja sääntöpohjaisessa kansainvälisessä kauppapolitiikassa, vahva teollinen perusta, korkeatasoista asiantuntijaosaamista omaavat kansalaiset sekä vahva kansalaisyhteiskunta.

Samalla komissio näkee, että Euroopan on arvioitava ja vastattava strategisiin heikkouksiin, haavoittuvuuksiin ja korkean riskin riippuvuuksiin. Tämä nähdään keinona parantaa Euroopan digitaalista riippumattomuutta. Komissio tuo esiin, että lainsäätäjien päätös siitä, että 20% elpymis- ja palautumistukivälineen varoista allokoidaan digitaaliseen siirtymään antaa vahvan perustan Euroopan digitaaliselle vuosikymmenelle.

Visio vuodelle 2030: kansalaisten ja yritysten vaikutusmahdollisuuksien vahvistaminen

Komission visiona vuodelle 2030 on digitaalinen yhteiskunta, jossa ketään ei ole jätetty jälkeä. Komissio tuo esiin, että niin kansalaisten, alueiden kuin yritysten välillä on tällä hetkellä digitaalista eriarvoisuutta. Komissio toteaa, että digitaalisilla teknologioilla voidaan edistää Euroopan vihreän kehityksen ohjelman tavoitteiden toteutumista esimerkiksi liikematoja vähentämällä. Samalla digitaalisen infrastruktuurin ja teknologioiden energia- ja resurssitehokkuutta on parannettava. Komissio viittaa eurooppalaisen digitaalisen tuotepassin etuihin kestävän kehityksen edistämisessä.

Tiedonannossa kiinnitetään huomiota, siihen, että tällä hetkellä suurin osa digitaalisesta teknologiasta kehitetään EU:n ulkopuolella. Lisäksi jäsenmaiden digitaalisen kehityksen asteissa on merkittäviä eroja, mikä on hidastaa skaalautuvuutta. Komissio näkee, että tilanteen korjaaminen vaatii merkittäviä investointeja kaikista soveltuvista EU-rahastoista ja kansallisen rahoituksen kautta (ml. yksityiset investoinnit).

EU:n kehityspolun neljä pääkohtaa

Komissio ehdottaa niin kutsuttua digitaalisen kompassia, jonka avulla varmistettaisiin, että EU:n vuoteen 2030 asetettavat tavoitteet saavutetaan. Kompassi perustuu vahvistettuun monitorointijärjestelmään (verrattuna nykyiseen DESI (digital economy and society)-indeksiin).

Digitaalisesti osaava väestö ja pitkälle koulutetut digitaalialan ammattilaiset

Komission ehdotus tavoitteeksi vuoteen 2030 mennessä; *Euroopan sosiaalisen oikeuksien pilarin toimintasuunnitelmassa esitetty tavoite digitaalisista perustaidoista on saavutettu. Lisäksi EU-alueella työskentelee 20 miljoonaa tieto- ja viestintätekniikan asiantuntijaa. Pyrkimyksenä on tasapaino sukupuolijakaumassa.*

Komissio näkee, että digitaalisten taitojen kehittäminen on tärkeää yhteiskunnan kriisinsietokyvyn vahvistamiseksi. Komissio viittaa Euroopan osaamisohjelmaan todetessaan digitaalisten taitojen olevan tärkeitä osallisuuden näkökulmasta. Euroopaan sosiaalisten oikeuksien pilarin tavoitteen mukaan vuoteen 2030 mennessä 80% aikuisväestöstä tulisi omata ainakin perustason digitaidot. Strategiassa tuodaan esiin, että digitaalisiin panostamalla voidaan parantaa kansalaisten luottamusta digitaalisiin tuotteisiin ja palveluihin, kansalaisten kykyä identifioida disinformaatiota ja petosyrityksiä, sekä suojautumista kyberhyökkäyksiä vastaan. Digitaalisen koulutuksen tulisi tukea erikoistuneiden digitaalisten taitojen kehittämistä työvoimalle.

Turvallinen, tehokas ja kestävä digitaalinen infrastruktuuri

Komission ehdotus tavoitteeksi, vuoteen 2030 mennessä: *Kaikilla EU:n kotitalouksilla on gigabittiyhteydet ja kaikilla asutuilla alueilla 5G-verkko. Huipputasoinen kestävien puolijohteiden tuotannon Euroopassa on oltava 20 prosenttia maailman tuotannosta. EU:ssa on käytössä 10 000 ilmastonutraalia erittäin suojattua verkon reunasolmua ja Euroopalla ensimmäinen kvanttitietokone.*

Strategiassa todetaan, että digitaalisen johtoaseman saavuttamiseksi Eurooppa tarvitsee kestävä digitaalista infrastruktuuria ja sen on panostettava yhteen liitettävyyteen, mikroelektronikkaan sekä kykyyn prosessoida suurta määrää dataa. Komissio näkee, että gigabittiyhteyksien saavuttamisessa vuoteen 2030 mennessä fokuksen tulee olla seuraavan sukupolven kiinteissä, mobiili- ja satelliittiyhteyksissä. Komission mukaan tarvitaan erittäin suuren kapasiteetin verkkojen käyttöönottoa perustuen nopeaan ja tehokkaaseen taajuuksien varaamiseen ottaen huomioon EU:n 5G-verkkojen turvallisuuteen liittyvä yhteinen keinovalikoima. Myös 6G-tekniikoiden käyttöönottoa valmistellaan.

Mikroprosessorit ovat monien tärkeimpien arvoketjujen alkulähteillä. Vaikka Euroopassa valmistetaan korkean tason siruja, etenkin huippuluokan valmistusteknologioiden ja sirujen suunnittelun osalta Euroopassa on komission mukaan heikkouksia.

Komissio tuo esiin huolensa siitä, että suuri osa Euroopassa tuotetusta datasta varastoidaan ja prosessoidaan Euroopan ulkopuolella. Komissio näkee, että yrityksillä, jotka tuottavat ja käyttävät dataa tulee olla vapaus valita palveluntarjoajansa, mutta tuo kuitenkin esiin, että edellä mainittu tilanne voi johtaa haavoittuvuuksiin kyberturvallisuudessa ja toimitusvarmuudessa sekä mahdollistaa kolmansien maiden laittoman pääsyyn dataan. EU:in sijoittuneilla pilvipalveluilla on hyvin pieni markkinaosuus, mikä johtaa unionin haavoittuaiseksi riskeille. Strategiassa todetaan, että uusien datan prosessointitekniologioita tulee kehittää keskitettyjen pilvipalveluiden menettäessään merkitystään. Komissio kiinnittää huomiota myös tarpeeseen pienentää datakeskusten ja pilvi-infrastruktuurin hiilijalanjälkeä.

Yritysten digitalisaatio

Komission ehdotus tavoitteeksi vuoteen 2030 mennessä: *Kolmen neljästä yrityksestä on käytettävä pilvipalveluja, massadataa ja tekoälyä. Digitaalisen intensiteetti yli 90 %:ssa pk-yrityksistä on oltava vähintään perustasoa ja ”yksisarvisten” kaltaisten yritysten lukumäärän EU:ssa pitäisi kaksinkertaistua.*

Komissio näkee, että vuoteen 2030 mennessä digitaaliset teknologiat, mukaan lukien 5G, esineiden internet, reunalaskenta, tekoäly, robotiikka ja täydennetty todellisuus, tulevat olemaan uusien tuotteiden, prosessien liiketoimintamallien ytimessä. Tämä edellyttää datan oikeudenmukaista jakamista, jota edistetään mm. digitaalisia palveluita ja markkinoita koskevilla aloitteilla sekä digitaali-strategialla, jotka osaltaan myös myötävaikuttavat tasapuolisten toimintaolosuhteiden luomiseen.

Komissio tuo esiin, että yritysten digitaalinen siirtymä riippuu niiden kyvystä omaksua uusia digitaalisia teknologioita kautta linjan, mutta erityisesti teollisuuden ja palvelujen ekosysteemeissä, joiden osalta EU:n kehitys on jäljessä. EU:n rahoitusohjelmilla (mm. sisämarkkinaohjelma, Digitaalinen Eurooppa ja koheesio –ohjelmat) pyritään osaltaan edistämään digitaalisten kyvykkyyksiä. Yrityksiä tulisi kannustaa myös pienempään ympäristöjalanjälkeen sekä energia- ja materiaalitehokkuuteen. Digitaalitekniologioiden nopealla käyttöönotolla tehostetaan resurssien käyttöä sekä vähennetään materiaali- ja energiakäyttöä liittyviä haavoittuvuuksia.

Vaikka EU:ssa syntyy kohtalaisesti ns. ”yksisarvisia” yrityksiä, on EU:n haasteena edelleen edistää läpimurtoinnovaatioita, yritysten nopeaa kasvua ja skaalautumista sekä kuroa umpeen näihin kohdistuvaa investointivajetta suhteessa USA:han ja Kiinaan. Näitä tavoitteita pyritään edistämään osaltaan ns. ”Startup Nations” –hankkeella.

Komissio korostaa, että Pk –yritysten rooli digitaalisessa siirtymässä on keskeinen. Tarkoituksenmukaisella sääntelyllä ja muilla toimin olisi tuettava pk-yritysten mahdollisuuksia digitaalisen teknologian ja datan oikeudenmukaista käyttöä. Digitaalista intensiteettiä tulisi lisätä ja tukea niin innovatiivisten kuin ei-digitaalisten pk-yritysten muutosta, jättämättä ketään jälkeen.

Julkisten palvelujen digitalisointi

Komission ehdotus tavoitteeksi vuoteen 2030 mennessä: *Kaikkien keskeisten julkisten palvelujen on oltava saatavilla verkossa ja kaikilla kansalaisilla pääsy sähköisiin potilastietoihinsa. Kansalaisista 80 %:n on mahdollisuus käyttää sähköistä tunnistautumista.*

Komissio näkee, että vuoteen 2030 mennessä tulisi varmistaa, demokratian ja julkisten palvelujen toteutuminen sähköisessä muodossa täysin tasapuolisesti kaikkien kohdalla. Helppokäyttöisyys, yksilöllisyys sekä korkeat turvallisuus- ja tietosuojastandardit ovat avainasemassa. Suojattu sähköinen äänestäminen kannustaisi komission mukaan

kansalaisten demokraattista osallistumista. Valtionhallinto toimisi alustana ja uusien, yhteen toimivien julkisten palvelujen tarjoajana. Julkinen taho tukisi näin myös yritysten tuottavuutta ja digitalisaatioita. Tähän tavoitteeseen on kuitenkin vielä matkaa, sillä vaikka julkisten palvelujen digitalisointi onkin edennyt, rakentuvat ne vielä pitkälti erilaisten sähköisten lomakkeiden varaan, ei niinkään eri hallinnon alojen ja tasojen palvelujen yhteen toimivuudelle. Niin ikään kuntatasolla käyttöön otetut ratkaisut ovat vielä monilta osin perustason palveluita ja esimerkiksi älykkäisiin kaupunkeihin sisältyy runsaasi potentiaalia, kuten multimodaaliset älykkäät liikennejärjestelmät, ensiavun saanti onnettomuustilanteissa, jätehuoltoratkaisut, liikenteen hallinta, kaupunkialueiden suunnittelu sekä älykkäät energia- ja valaistusratkaisut. Digitalisaation tulisi myös mahdollistaa nykyaikaiset ja tehokkaat oikeusjärjestelmät. Lainvalvontaviranomaisilla tulee lisäksi olla valmiudet käsitellä yhä kehittyneempiä digitaalisia rikoksia.

Digitaalinen kansalaisuus

Komissio näkee, että kansalaisilla tulee olla samat oikeudet digitaalisessa ympäristössä, kuin sen ulkopuolella. Digitaaliset taidot nähdään oikeutena. Komissio näkee, että kansalaisilla tulisi olla pääsy digitaalisiin julkisiin palveluihin universaalin digitaalisen identiteetin avulla. Ihmiskeskeisen, turvallisen ja avoimen digitaalisen ympäristön tulisi olla lainmukainen ja mahdollistaa yksityisyydensuojan, tietosuojan, ilmaisunvapauden, lasten oikeuksien ja kuluttajansuojan toteutuminen. Digitaaliset periaatteet perustuvat EU:n primäärioikeuteen, erityisesti Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen, Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen, perusoikeuskirjaan sekä Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöön sekä sekundaarilainsäädäntöön. Komissio kertoo ehdottavansa lainsäätäjien yhteistä julistusta digitaalista periaatteista ja oikeuksista.

Kompassi 2030-tavoitteiden ja päämäärien saavuttamiseksi

Komissio kertoo ehdottavansa digitaalista kompassia digitaalipoliittisen ohjelman muodossa. Ohjelma hyväksytään yhteispäätösmenettelyssä Euroopan parlamentin ja EU:n neuvoston kanssa.

Ohjelma tulee sisältämään konkreettisia tavoitteita koskien neljää pääprioriteettia sekä monitorointijärjestelmän, jolla mitataan EU:n edistystä tavoitteiden saavuttamisessa. Euroopan komissio tulee vastaamaan raportoinnista. Komissio julkaisee vuosittaisen raportin digitaalisen vuosikymmenen tilasta. Raportti kytkeytyy myös eurooppalaisen ohjausjakson prosessiin ja tulee olemaan linjassa elpymis- ja palautumistukivälinen prosessien kanssa. Raportin pohjalta komission olisi mahdollista esittää suosituksia.

Monikansalliset projektit

Komissio korostaa, että digitavoitteiden saavuttaminen vaatii resurssien yhdistämistä ja jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä. Myös Eurooppa-neuvosto on katsonut, että synergioita kansallisen rahoituksen ja EU-rahoituksen välillä tulee vahvistaa. Komissio toteaa, että elpymis- ja palautumistukiväline sekä teknisen tuen instrumentti mahdollistavat monikansallisten projektien kehittämisen. Lisäksi komissio näkee tarpeen pitkänaikavälin suunnitellulle, jossa investointeja mobilisoidaisiin niin EU-budjetista, jäsenmailta kuin teollisuudeltakin. Keskusteluja mahdollisista tavoista toteuttaa monikansallisia projekteja on käyty jäsenmaiden kanssa. Komissio on sitoutunut tukemaan monikansallisten projektien kehittämistä ja toimeenpanoa (ml. elpymis- ja palautumistukivälineen kautta). Komission mukaan nykyinen keinovalikoima on puutteellinen, mitä tulee mahdollisuuksiin yhdistää investointeja jäsenmailta, EU-budjetista ja yksityiseltä sektorilta.

Komissio kertoo tarkastelevansa mahdollisuutta perustaa erityinen, monikansallisiin projekteihin keskittyvä instrumentti osana digitaalipoliittista ohjelmaa.

Yhteenveto digitaalisesta kompassista;

Komissio tulee ehdottamaan digitaalista kompassia politiikkaohjelman muodossa. Ohjelma on tarkoitus hyväksyä yhteispäätösmenettelyssä. Digitaaliseen kompassiin sisältyisi;

- Konkreettiset tavoitteet koskien neljää prioriteettialuetta, joita mitataan kansallisella ja EU-tasolla indikaattorien avulla perustuen päivitettyyn DESI-indeksiin
- Hallintorakenne: sisältäen komission vuosittaisen raportin edistyksen tasosta tavoitteiden saavuttamisessa (ml. mahdolliset komission suositukset).
- Instituutioiden välisessä julkilausumassa hyväksytyjen digitaalisten periaatteiden seuranta
- Mekanismi digitaalisen siirtymän edistymiseen tarkoitettujen monikansallisten projektien järjestämiseen

Kansainväliset kumppanuudet digitaalisella vuosikymmenellä

Komissio näkee, että EU:n tulee edistää ihmiskeskeistä lähestymistapaa kansainvälisissä järjestöissä ja vahvojen kansainvälisten digitaalikumppanuuksien avulla. Digitaalisten kumppanuuksien vahvistamisen välineistöön sisältyy muun muassa sääntely-yhteistyö, kapasiteetin ja taitojen vahvistaminen sekä investoinnit kansainväliseen yhteistyöhön ja tutkimuskumppanuuksiin. Tiedonannossa hahmotellaan tätä koskeva työkalupakki.

Komission mukaan EU:n lähtökohtana tulee olla avoin digitaalinen talous. Samalla EU edistää ydinintressejään vahvasti kolmen pääperiaatteen kautta; tasa-arvoiset kilpailuolosuhteet digitaalisilla markkinoilla, turvallisen ympäristön edistäminen, perusoikeuksien ylläpitäminen verkkoympäristössä. Kauppasopimukset tulevat olemaan tärkeässä asemassa näiden periaatteiden edistämisessä.

Komissio on ehdottanut uuden EU:n ja Yhdysvaltojen kauppaa- ja teknologianeuvoston perustamista, sekä saman mielisten maiden tiiviimpää yhteistyötä globaalisti. Tiedonannossa korostetaan, että on tärkeää investoida internet-yhteyksien parantamiseen kumppanimaissa. Komissio tarkastelee mahdollisuutta perustaa tähän liittyen digitaalisten yhteyksien rahasto.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Komission ja korkean edustajan yhteinen tiedonanto ei ole oikeudellisesti sitova.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Parlamenttikäsittelystä ei ole vielä saatavilla tietoa.

Kansallinen valmistelu

VNK:n koordinoima E-kirje on laadittu yhteistyössä ministeriöiden (LVM, TEM, UM, OKM, VM, OM ja MMM) kanssa.

E-kirjelmää on käsitelty seuraavien jaostojen kirjallisessa menettelyssä aikavälillä: 1.4-9.4.2021

Viestintäjaosto (EU19)

Kilpailukykyjaosto (EU8)

Ulkosuhdejaosto (EU3)

Koulutusjaosto (EU 30)

Eduskuntakäsittely

Valtioneuvoston E-selvitys: E 24/2020 vp, Komission tiedonanto Euroopan digitaalisesta tulevaisuudesta, komission tiedonanto Euroopan datastrategiasta ja komission valkoinen kirja tekoälystä

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Toimivallanjako EU-asioissa valtakunnan ja Ahvenanmaan välillä määräytyy Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1994) mukaan. Ahvenanmaan asemaa arvioidaan tarvittavilta osin tiedonannossa ehdotettujen toimenpiteiden edetessä.

Tiedonannossa esitetään toimenpide-ehdotuksia. Toimenpiteiden mahdollisia lainsäädännöllisiä vaikutuksia arvioidaan erikseen osana niiden valmistelua.

Taloudelliset vaikutukset

Tiedonannossa esitetään toimenpide-ehdotuksia, joilla toteutuessaan on taloudellisia vaikutuksia sekä EU:n että kansallisen budjetin osalta. Näitä vaikutuksia arvioidaan erikseen osana kunkin toimenpiteen valmistelua.

Rahoituksen uudelleenkohdentamisen mahdollisuudet tulee selvittää ja toteuttaa EU:n rahoituskehityksen kokonaistasoa kasvattamatta. Kansallisesta rahoituksesta päätetään julkisen talouden suunnitelman ja valtion talousarvion valmistelun yhteydessä. Toimenpiteiden mahdollisesti edellyttämä valtion rahoitus toteutetaan valtiontalouden kehysten puitteissa tarvittaessa kohdentamalla määrärahoja uudelleen.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Digital 9+ digitaalisesta edistyneiden EU-maiden (Suomi, Belgia, Tanska, Irlanti, Alankomaat, Portugal, Ruotsi, Tšekki, Viro, Luxemburg, Puola, Espanja) ministerikokous hyväksyi 27.1.2021 julkilausuman, Leading the Way to Europe's Digital Decade
(<https://tem.fi/documents/1410877/53440649/D9%2B+Declaration.pdf/536c1b37-2b93-57d6-1313-bfe943f3c17e/D9%2B+Declaration.pdf?t=1611759617528>)

23.10.2017 Suomen Tekoälyaika, Suomi tekoälyn soveltamisen kärkimaaksi: tavoite ja toimenpidesuosituksset. Työryhmän loppuraportti jossa ehdotus strategian suuntaviivoiksi julkistettiin maaliskuussa 2018 (<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/80849>)

Marraskuussa 2020 työ- ja elinkeinoministeriön käynnistämä valmistavan teollisuuden digitalisaatioon keskittyvä Tekoäly 4.0. –ohjelma perustuu Tekoälyäika –ohjelman tuloksiin ja jatkaa strategian toimeenpano (<https://tem.fi/tekoalyohjelma>)

Asiakirjat

2030 digitaalinen kompassi: eurooppalainen lähestymistapa digitaalista vuosikymmentä varten COM(2021) 118 final

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Ilona Julkunen, EU-erityisasiantuntija, Valtioneuvoston kanslia, ilona.julkunen@vnk.fi, +3580505058869

Leila Vilhunen, EU-erityisasiantuntija, Valtioneuvoston kanslia, leila.vilhunen@vnk.fi, +358503249719

Nina Alatalo, johtava asiantuntija, Työ- ja elinkeinoministeriö, nina.alatalo@tem.fi, +358295047171

Petri Räsänen, Kehittämispäällikkö, Työ- ja elinkeinoministeriö, petri.rasanen@tem.fi, +358407723008

Kristine Alanko, Suunnittelija, Työ- ja elinkeinoministeriö, kristine.alanko@tem.fi, +35850 576 7795

Annina Tikkanen, Ylitarkastaja, Liikenne- ja viestintäministeriö, annina.tikkanen@lvm.fi, +358295342102

Maria Kekäläinen, Neuvotteleva virkamies, Valtiovarainministeriö, maria.kekalainen@vm.fi, +358 295 530 140

Juhani Korhonen, Neuvotteleva virkamies, Valtiovarainministeriö, juhani.korhonen@vm.fi, +358 295 530 234

Aki Enkenberg, Kehityspolitiikan neuvonantaja, Ulkoministeriö, aki.enkenberg@formin.fi, +358 295 350 533

Tanja Jaatinen, Lainsäädäntöneuvos, Oikeusministeriö, tanja.jaatinen@om.fi, +358 50 329 0472

Jonna Korhonen, Opetusneuvos, Opetus- ja kulttuuriministeriö, jonna.korhonen@minedu.fi, +358 50 477 9667

Anna Vuopala, Hallitusneuvos, Opetus- ja kulttuuriministeriö, anna.vuopala@minedu.fi, +358407221319

EUTORI-tunnus

Litteet

Viite

Asiasanat
Hoitaa

Tiedoksi
